

Heemkunde Boxtel

Boxtel Kroniek

Heemkunde Boxtel en Erfgoedvereniging Kèk Liemt

Heemkunde Boxtel

oktober 2026

VOORWOORD

Door Jan de Koning, voorzitter Heemkunde Boxtel

Beste lezers en lezeressen,

In deze Kroniek, en nog wel op de eerste bladzijde, mijn eerste voorwoord. En wie ben ik dan? Mijn naam is Jan de Koning, sinds 16 juli van dit jaar de trotse nieuwe voorzitter van deze mooie club. Ik ben 64 jaar en ik ben getrouwd met Marion Swinkels. Wij hebben twee volwassen kinderen, Heleen en Marnix. In het dagelijks leven ben ik zelfstandig consultant op het gebied van Kwaliteit, Arbo, Milieu en Veiligheid. Mijn vrije tijd vul ik (buiten de Heemkunde om) met golfen, wielrennen, wandelen, koken, zingen bij Theaterkoor TINT, het voorzitterschap van het Brabants Centrum en trombone spelen bij De Ducktownband. Kortom, ik verveel me niet.

Wat betreft Heemkunde Boxtel hoop ik dat we samen met alle leden, commissies en bestuur onze doelstellingen mogen bewaren, bewaken en bevorderen en alle aspecten die tot het begrip Heemkunde (Boxtel) behoren kunnen blijven promoten, uitdragen en er aandacht voor blijven houden. Ik ga hier in elk geval mijn uiterste best voor doen. Dan ligt er voor u weer een nieuwe Boxtel Kroniek met nieuwe verhalen en onderwerpen die, zoals

gewoonlijk, weer lekker weggelezen en waar soms ook weer een groot aha-effect uit voortvloeit. Dat laatste had ik in ieder geval bij het zien van een verhaal over een bekende fietsenmaker op Zandvliet. Daarnaast in deze Kroniek onder andere mooie verhalen en verhandelingen over metaaldectie, bakkerij Van Eijndhoven uit Liempde, een hele interessante strafzaak uit de 18^e eeuw en beren in Liempde.

Ook wordt uw aandacht gevraagd voor de lezingen die de komende maanden op de agenda staan: op donderdag 15 oktober een lezing over de Nieuwe Rijksweg door Ben Ophof en op 19 november over de restauratie van de Utrechtse Domtoren door Karlijn de Wild. Aanvang 20.00 uur in Grand Café Rembrandt. Van harte aanbevolen!

Kortom, weer een mooie, volle en interessante Kroniek, met dank aan de redactie c.q. samenstellers en allen die hun bijdrage hieraan geleverd hebben.

Ik wens u heel veel leesplezier en ik zie u graag bij een van de lezingen in Grand Café Rembrandt.

Herfst op Stapelen, foto: Hans van Hoof

Donderdag 15 oktober 2026 om 20.00 uur
in zaal Rembrandt, Rechterstraat 56 Boxtel

Lezing: De Nieuwe Rijksweg
Van omleidingsweg tot Brederodeweg
door Ben Ophof

In 1935 begon in Boxtel de aanleg van een omleidingsweg: de **Nieuwe Rijksweg**, die tegenwoordig de **Brederodeweg** wordt genoemd. De aanleg was een ingrijpende gebeurtenis en paste in een periode waarin het gemotoriseerde verkeer snel toenam.

Het doorgaande verkeer moest voortaan niet meer dwars door de bebouwde kom, maar via een nieuwe route om het centrum heen. Daarmee veranderde niet alleen de verkeerssituatie, maar ook het landschap rondom Boxtel. Weilanden, akkers, sloten en bestaande paden maakten plaats voor een moderne verkeersverbinding. De oude foto's uit die periode geven ons een prachtig beeld van deze verandering. Ze laten niet alleen de aanleg en het gebruik van de weg zien, maar vertellen ook veel over het Boxtel van de jaren dertig. Auto's, vrachtwagens, fietsen en paard-en-wagens delen de weg. Langs de route zien we gebouwen, bomen, zandpaden en andere elementen die inmiddels verdwenen of sterk veranderd zijn.

Juist de kleine details maken deze beelden interessant. Waar stonden de huizen? Hoe zag het landschap eruit? Welke wegen en paden liepen er vroeger? En wat vertellen verkeersborden, voertuigen en straatmeubilair ons over het dagelijks leven van toen?

De geschiedenis van de Nieuwe Rijksweg is daarmee meer dan het verhaal van één weg. Het is ook het verhaal van de **modernisering en groei van Boxtel in de twintigste eeuw**.

Aan de hand van oude foto's gaan we terug naar de tijd waarin de Nieuwe Rijksweg daadwerkelijk nieuw was. We bekijken de weg en haar omgeving en ontdekken daarbij opvallende details die gemakkelijk over het hoofd worden gezien, maar die samen een bijzonder beeld geven van het Boxtel van vroeger.

*CAFÉ PAS BUITEN
Alph. Van Heesch*

*Maastrichtsestraat 2
In 1933 is dit cafe samen met de
huizen Onrooisestraat 4 tm 8
afgebroken voor de rijkswegom-
legging. Die rijksweg noemen we
tegenwoordig Brederodeweg.*

Foto: collectie gemeente Boxtel

Donderdag 19 november 2026 om 20.00 uur

in zaal Rembrandt, Rechterstraat 56 Boxtel

Lezing: De restauratie van een icoon

Domtoren Utrecht 2019-2025

door Karlijn de Wild

Jarenlang ging de Domtoren schuil achter een indrukwekkend hoge steiger, hoog boven de binnenstad van Utrecht. Achter dat tijdelijke silhouet werd met grote zorg gewerkt aan de restauratie en instandhouding van een van de bekendste iconen van Nederland. De Domtoren is immers niet alleen het trotse middelpunt van Utrecht, maar ook ver daarbuiten een bekend en geliefd monument.

Sinds zijn voltooiing in 1382 is de Domtoren eigenlijk nooit helemaal 'af' geweest. Eeuw na eeuw bogen bouwmeesters, steenhouwerijen, architecten en restauratoren zich over dezelfde vraag: hoe be-

waren we deze hoogste kerktoeren van het land voor de generaties na ons?

In deze lezing nemen we u mee door zeven eeuwen zorg, schadeherstel en vakmanschap. Van de noodreparaties na de verwoestende storm van 1674 tot de negentiende-eeuwse restauraties van Nieuwenhuis, en van de consolidatietechnieken uit de jaren dertig tot de verfijnde en soms verrassend moderne methoden van vandaag. Zo wandelen we langs de vele restauraties die de toren hebben gevormd, met bijzondere aandacht voor de meest recente ingreep van 2019 tot 2025.

Over de spreker:

Karlijn de Wild, getogen in Boxtel, is bouwhistoricus en restauratie-architect. In die rol was zij nauw betrokken bij de recente restauratie van de Domtoren. Zij studeerde af als architect aan de Technische Universiteit Eindhoven en verdiepte zich daarna verder in architectuurgeschiedenis en bouwhistorie aan de Universiteit Utrecht. In 2023 werd zij genomineerd voor de prijs RCE Monumententalent.

Foto: Hannah Cammeraat RTV Utrecht

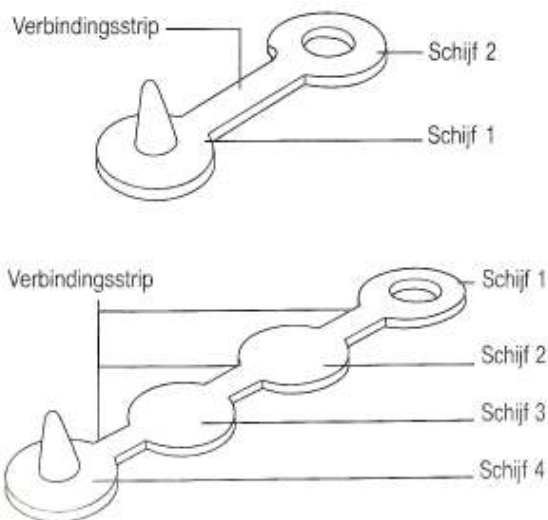
Metaaldetectie: deel 13 lakenloodjes

Door Peter van Lierop

Lakenloodjes zijn een soort keurmerken die aan geweven stoffen worden bevestigd om aan te tonen dat het textiel voldoet aan de door het gilde gestelde kwaliteitseisen. Laken is een wollen stof, die eerst wordt geweven en vervolgens vervilt. Daardoor is de stof warm, sterk, slijtvast en waterafstotend, gaat lang mee en heeft weinig onderhoud nodig.

In de 12^e en 13^e eeuw is er veel lakenindustrie in Vlaanderen, terwijl de Noordelijke Nederlanden volgen aan het eind van de 13^e en 14^e eeuw. De eerste steden waar in de archieven melding wordt gemaakt van lakenproductie in ons land zijn: Middelburg (1271), Haarlem (1274), Dordrecht (1276) en Delft (1316). Wanneer men precies is begonnen met het gebruik van lakenloodjes is niet bekend, maar het oudste opgegraven exemplaar is afkomstig uit Amsterdam en dateert van omstreeks 1275. Dat betreft een lakenlood met het stadswapen met de gekruiste sleutels van Leiden. Lakenloodjes bestaan uit twee platte schijven met een verbindingsstuk. In de ene schijf zit een gat en in de andere een pin. Deze pin wordt door het stof gestoken en dan door het gat in het lood waarna het loodje met een tang wordt dichtgeknepen met een merkje. Je hebt loodjes met twee schijven maar ook met vier schijven, zie voorbeeld.

Aan een laken of stof kunnen meerdere loodjes bevestigd worden. Dat betreft de verschillende stappen in het productieproces, zoals weven, vullen, scheren en kleuren. Bij elke bewerking wordt er een eigen loodje met eigen merk bevestigd. Zo kan het gebeuren dat een rol laken 6 of 7 loodjes krijgt. Wat ook

wel wordt gedaan: bij het weven krijgt het laken zijn eerste loodje, bij latere stappen kan er een merk bij geslagen worden. Daarna wordt het laken gekeurd. Wordt het goedgekeurd, dan krijgt het een groter lood met daarop altijd het stadswapen. Op de keerzijde wordt vaak vermeld hoe lang en breed de stof is, bv. 27½ - 2. Dit zijn dan geen meters, want de lengtemaat werd toen uitgedrukt in ellen (69,5 cm, afhankelijk van de plaats). We vinden lakenloodjes vooral uit Nederland, België, Duitsland, Frankrijk en Engeland. Hieronder een aantal in de omgeving van Boxtel gevonden lakenloodjes.

Leiden, 17^e eeuw, lengte 34 el

Exeter, zuid west Engeland, 18^e eeuw, lengte 22 yard, voor meer info zie:

[Cloth Seal, Clothier's Seal, Exeter, Matt Lee \(bagseals.org\)](http://Cloth Seal, Clothier's Seal, Exeter, Matt Lee (bagseals.org))

Nijmegen, 19^e eeuw, fabrieksmatig geproduceerd met aanduidingen: 19640 23 ¼

Volgende keer: Metaaldetectie deel 14, alles wat met de kerk of geloof te maken heeft.

Beren op de weg in Liempde

Door Hanneke van der Eerden

De geuzennaam Keistampers krijgt Boxtel van afgunstige omliggende dorpen, omdat zij al sinds de middeleeuwen een keiweg door het centrum van het dorp hebben liggen. Daarentegen zoekt iedereen in Liempde eind 19^e eeuw nog steeds zijn weg over zandpaden, die altijd te droog of te nat, te stoffig of te modderig zijn. De straatweg van 's-Hertogenbosch naar Eindhoven loopt weliswaar deels over Liempds grondgebied, maar verder dan de Liempdse Barrier komen de meeste passanten niet. Ook de aanleg in 1873 van de spoorlijn, het Duits Lijntje, over Kasteren is te ver van het Liempdse centrum om er profijt van te hebben. Ondertussen gaan in de Liempdse gemeenschap steeds meer stemmen op tot het verharren van zandwegen om Liempde uit haar isolement te halen. Zonder resultaat.

De tweede helft van de 19^e eeuw geeft een inhaalslag te zien op verkeersgebied in onze eeuwenlang achtergestelde provincie. Er worden kanalen gegraven, spoorwegen aangelegd en wegen begrint en bestraat. Bijna iedere gemeente heeft ondertussen verharde wegen of spant zich in dat gemis aan vooruitgang in te halen. De gemeente Sint-Oedenrode wil een verharde weg die begint bij de steenweg van Boxtel naar Eindhoven, langs het Liempdse raadhuis loopt, naar Boskant en eindigt bij de provinciale keiweg van Sint-Oedenrode naar Best. De inwoners van de buurtschappen Hulst, Broekkant, Boskant en Bobbenagel moeten zich nu behelpen met slechte en vrijwel onbegaanbare wegen. Bovendien kan er een aanzienlijke provinciale bijdrage verwacht worden indien de weg van provinciaal belang is. Sint-Oedenrode heeft duidelijk belang bij een goede ontsluiting via Liempde, maar komt ondanks alle argumenten bij de Liempdse gemeenteraad niet verder.

De Liempdse Barrier, gebouwd in 1743 langs de steenweg van Boxtel

Al in 1877 geeft het Provinciaal Bestuur de gemeente Liempde in ernstige overweging om een keiweg aan te leggen, die dan zou kunnen lopen van de steenweg in Boxtel via de kom van Liempde naar Best. 'In plaats van het geld te beleggen is de aanleg van een weg beter' geven ze de gemeente nog mee. Enkele middenstanders proberen via het provinciebestuur druk uit te oefenen voor de aanleg van een verharde weg. Maar ook voor dit provinciaal verzoek wordt in de gemeenteraad geen meerderheid gevonden. Ze beredeneren dat de aanleg van een klinkerweg al gauw 40.000 gulden zal kosten en een grintweg wel iets goedkoper is, maar elk jaar het nodige onderhoud vergt. Een meerderheid van de raad ziet op tegen deze grote kosten. 'Dit is een grote belasting voor de ingezetenen' en 'het geld dient niet roekeloos te worden verkwist'.

Tevergeefs proberen de voorstanders van een harde weg in een brief aan de gemeenteraad de voordelen op te sommen:

- Bijna alle gemeenten leggen harde wegen aan en zijn daar zeer positief over.
- Deze wegen zien er mooi uit en geven gemak en nut aan de gebruikers ervan.
- Het bevordert handel en nijverheid en de vooruitgang van de gemeente.
- Inwoners betalen nu belasting voor wegen waaraan ze geen genot beleven.
- Gronden zullen in waarde stijgen als ze langs keiwegen liggen.
- Winkeliers en kooplieden kunnen hun waar nu niet concurrerend aanbieden
- Klompenmakers, een groot deel van het bestaan van Liempde, moeten zich extra moeite getroosten om hun producten aan en af te voeren.
- Denk aan de toekomst van ons en van ons nageslacht!

Nogmaals doet de gemeente Sint-Oedenrode een oproep aan Liempde om een besluit te nemen. Omdat de provincie meebetaalt, zouden de kosten voor Liempde slechts 3500 gulden zijn.

Vanuit de provincie worden pogingen ondernomen om Liempde positief te laten beslissen. Ze sommen op dat Liempde rijk is aan bossen, die belangrijk in waarde zullen stijgen. De gemeente heeft veel gron-

Raadhuisplein 4, Het Wapen van Liempde, links het zandpad van de Oude Dijk en rechts de verharde Dorpsstraat

den in eigendom en kan het hout daarop verkopen om de gemeentekas aan te vullen. Het verharde van wegen verhoogt de welstand van de bevolking en veel gemeenten zijn daardoor uit hun isolement gekomen. Een goede verbinding met Boxtel en Sint-Oedenrode geeft voordelen voor de inwoners van Liempde. Als iedere gemeente de aanleg op eigen grondgebied betaalt vallen de kosten voor Liempde mee. Bij een tracé van het raadhuis over 'de Grote Dijk' (huidige Oude Dijk en de Oorsprong) aansluitend op de straatweg in Boxtel ligt 2500 meter op Liempds grondgebied en 700 meter op Buxtels grondgebied. Dat valt nog lager uit als Liempde kiest voor 'De Laarschen Dijk' (huidige Barrierweg). De provincie is er van overtuigd dat de verlenging van deze weg naar Sint-Oedenrode dan binnen enkele jaren zal volgen!

Er wordt een commissie in het leven geroepen die de mogelijke voordelen op een rijtje gaat zetten. Ze gaat op excursie naar andere gemeenten en concludeert dat de wegen daar voortreffelijk zijn. Ze adviseert het gemeentebestuur zich in verbinding te stellen met Boxtel en Sint-Oedenrode zodat ieder de kosten van aanleg en onderhoud op eigen grondgebied op zich neemt. In 1880 antwoordt Sint-Oedenrode dat ze niet akkoord gaan, omdat Liempde onevenredig meer belang heeft bij de weg dan Sint-Oedenrode. Bovendien overwegen ze aan te sluiten bij de geplande weg van Veghel via Olland naar Schijndel. Tussen Liempde en Sint-Oedenrode blijft het zandpad liggen en nadat er tientallen jaren over gepraat is wordt pas in 1957 de weg van Sint-Oedenrode naar Liempde

van klinkers voorzien.

Waar een wil is, komt een weg. Want in 1886 besluit de gemeenteraad van Liempde tot de aanleg van een keiweg over 'den Bokstelschen voetpad' (de huidige Buxtelseweg) via het raadhuis en de 'Laarsche straat' (de huidige Barrierweg) richting Best. Concreet betekent dat dat de weg start in Boxtel bij de Eindhovenseweg, tegenover Providentia, de Liempdseweg volgt tot over het Duits Lijntje, op Liempds grondgebied via de Buxtelseweg, de Kapelstraat en de Dorpsstraat bij het raadhuis uitkomt. Via het raadhuis en de Barrierweg komt de weg uit bij het punt waar eertijds de Liempdse Barrier aan de steenweg stond en waar nu de A2 ligt. In juni 1888 wordt de keiweg opgeleverd waardoor het isolement van Liempde enigszins verminderd. De 'beren op de weg' zijn weg en vervangen door keien.

Fanfare uit Sint Oedenrode op de nieuwe weg Liempde-Sint Oedenrode, 1957, Fotopersbureau Het Zuiden

De verfoeilijke misdaad van overspel

De strafzaak tegen Jan Evert Traa (1774–1776)

Door Anton Neggers

In het voorjaar van 1774 wordt in Boxtel een van de meest omvangrijke strafzaken van de achttiende eeuw aanhangig gemaakt. De aanklager is Jan Bower, drossaard van de heerlijkheid Boxtel. De beklaagde: de welgestelde en ongehuwde boer Jan Evert Traa. De beschuldiging luidt overspel – een misdrijf dat in de achttiende eeuw niet slechts een zedelijke kwestie was, maar ook zware juridische en financiële gevolgen kon hebben.

De kern van de zaak draait om Anna Arnoldus van der Heijden, een dienstmeid die in 1769 en 1770 bij Traa inwoonde.

Het wettelijke kader: zedelijkheid als staatszaak

De aanklacht is gebaseerd op het 'Echtreglement Over de Steden, ende ten platten Lande', uitgevaardigd door de Staten-Generaal in 1656. Deze wet regelde het huwelijk en stelde ongeoorloofde seksuele relaties strafbaar in de Generaliteitslanden.

Twee artikelen spelen in deze zaak een rol:

Artikel 86: het verleiden en bezwangeren van een eerbare jonge dochter.

Artikel 79: overspel tussen een man en een getrouwde vrouw, strafbaar met verbanning en gedeeltelijke confiscatie van goederen.

De drossaard kiest voor vervolging op grond van artikel 79. Dat lijkt geen toevallige keuze. Bij veroordeling kon een deel van de geconfisqueerde goederen aan de aanklager toevallen. En Jan Evert Traa bezat veel.

De beschuldiging

Volgens de aanklacht had Traa zich niet ontzien om met zijn dienstmeid Anna 'ongeoorloofde vleeschelijke conversatie' te plegen. Zij zou hierdoor zwanger zijn geraakt en in augustus 1770 in Uden – in het Land van Ravenstein, toen buiten het staatsgezag – zijn bevallen van een zoon.

Belangrijk detail: Traa zou haar persoonlijk naar Uden hebben gebracht. Daar beviel zij op 7 augustus 1770 van een kind dat Everhardus werd gedoopt. Het kind werd kort daarna uitbesteed en overleed binnen enkele weken.

De zaak krijgt een nieuwe wending wanneer Anna in juni 1771 trouwt met Willem Spierings uit Gemonde. Volgens de drossaard nam Traa het jonge echtpaar vervolgens in huis om de verhouding met Anna voort te zetten. Spierings zou vernederd zijn, bedreigd en uiteindelijk zonder zijn vrouw zijn vertrokken.

Wie was Jan Evert Traa?

Jan Evert Traa werd in 1715 in Boxtel gedoopt. Hij stamde uit een vermogende boerenfamilie onder Selissen. Zijn moeder, Willemke Paulus Marten, stond bekend als een kapitaalkrachtige weduwe die aanzienlijke geldbedragen uitleende.

Uit belastingregisters blijkt dat Traa meerdere huizen en uitgebreide landerijen bezat in Zeelisel, Kleinder Liempde en Breukelen. Hij was een van de notabelen van de streek. Hij bleef zijn leven lang ongehuwd.

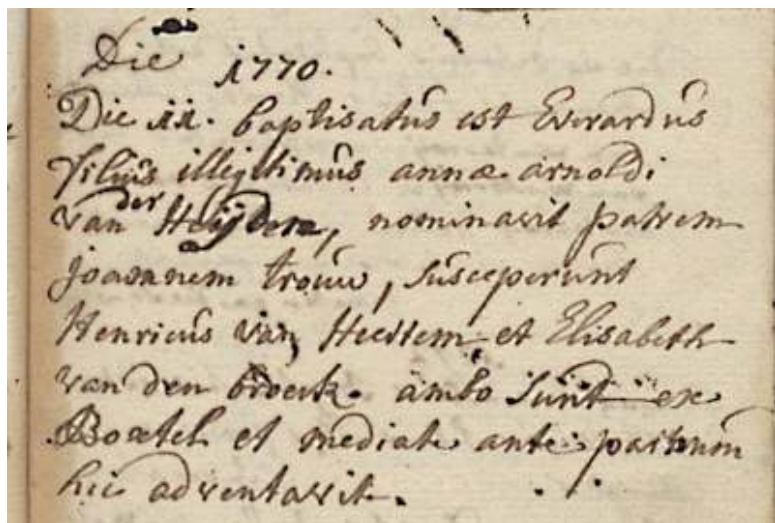
Zijn naam werd eerder in verband gebracht met een buitenechtelijke zwangerschap. In 1768 beschuldigde Johanna Snelders hem ervan haar zwanger te hebben gemaakt. Die zaak liep op niets uit, maar de drossaard gebruikte het verleden om zijn nieuwe aanklacht kracht bij te zetten.

Het proces ontvouwt zich

Het dossier dat van deze zaak bewaard is gebleven, is uitzonderlijk omvangrijk: twintig omslagen, bijna 25 attestaties en evenveel getuigen. Getuigen worden gehoord uit Boxtel, Liempde, Sint-Michielsgestel, Sint-Oedenrode en Uden.

Willem Spierings verklaart dat hij gedwongen werd op de hooizolder te slapen terwijl Traa bij zijn vrouw in bed lag. Hij beweert met eigen ogen te hebben gezien dat Traa uit het bed van zijn vrouw kwam.

Andere getuigen spreken dit tegen. Knechten en

Doopte van Everardus, onwettige zoon van Anna Arnoldus van der Heijden

dienstmeiden verklaren niets ongeoorloofds te hebben gezien. Eén dienstmeid zegt Traa eens bij Anna's bed te hebben zien staan, maar voegt eraan toe dat zij geen onzedelijk gedrag heeft waargenomen.

Het bewijs brokkelt af

Cruciaal bewijs moest komen van de vroedvrouw uit Uden, die verklaarde dat Anna bij de bevalling Traa als vader had genoemd. Maar tijdens het proces blijkt dat deze vrouw geen beëdigde vroedvrouw was. Andere aanwezigen bij de bevalling verklaren dat zij niet hebben gehoord dat de naam van de vader werd gevraagd of genoemd. Daarmee valt een belangrijk fundament onder de aanklacht weg. Ook Anna zelf wordt uiteindelijk in Uden gehoord. Zij vertelt dat zij haar echtgenoot vóór het huwelijk alles had opgebiecht en dat hij daarmee instemde. Volgens haar waren de huwelijksproblemen vooral het gevolg van Willems luiheid en armoede. Zij bevestigt niet dat er na haar huwelijk sprake was van overspel.

Beschuldigingen tegen de drossaard

Gaandeweg komt een ander motief naar voren. Meerdere getuigen suggereren dat de drossaard vooral uit was op Traa's vermogen. Eén getuige verklaart zelfs dat zij onder druk is gezet om belastende verklaringen af te leggen. In de verdediging wordt de aanklacht dan ook afgeschilderd als een ongehoorde procedure tegen 'een der notabelste en ordentelijkste ingezetenen deezer plaats'. Traa stelt dat na talloze onderzoeken geen enkel hard bewijs is geleverd.

Een bijzondere plattegrond

Opmerkelijk is een stuk in het dossier: een gedetailleerde plattegrond van Traa's boerderij. Deze moest kennelijk aantonen dat er een gang was die

toegang gaf tot de bedstede, als bewijs van gelegenheid tot overspel. Zelfs deze fysieke reconstructie levert echter geen sluitend bewijs.

De financiële tol

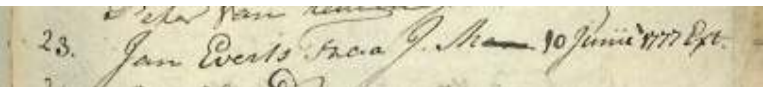
Het proces sleept zich anderhalf jaar voort en brengt Traa in financiële problemen. In 1775 vraagt hij toestemming om land te verkopen of zijn bezittingen te belasten om de proceskosten – circa 600 gulden – te kunnen betalen. Zelfs bij vrijspraak zou hij niet volledig schadeloos worden gesteld.

Het vonnis

Op 30 januari 1776 doet de schepenbank uitspraak, na advies van drie onafhankelijke rechtsgeleerden. De schepenen verklaren dat het bewijs onvoldoende is en spreken Jan Evert Traa vrij van de aanklacht van overspel. Wel wordt hij veroordeeld tot betaling van een deel van de proceskosten.

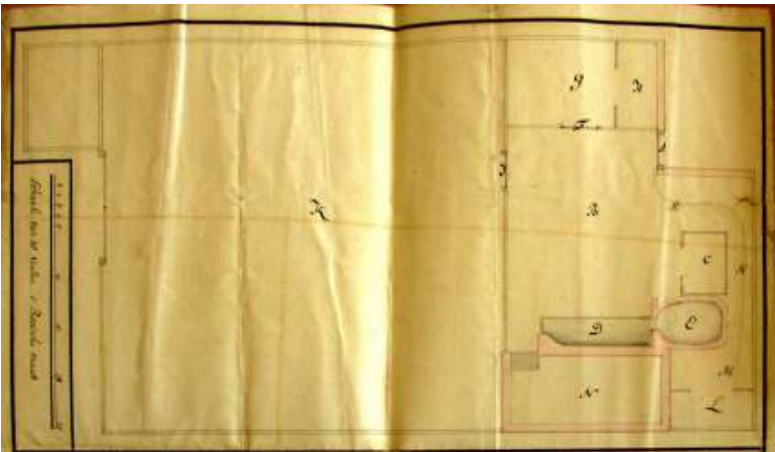
Een kort slot

De vrijspraak betekent juridisch eerherstel, maar het proces heeft ongetwijfeld diepe sporen nagelaten. Nog geen anderhalf jaar later, op 23 mei 1777, wordt Jan Evert Traa begraven. Hij werd 61 jaar oud. De zaak-Traa laat zien hoe in de achttiende eeuw

Overlijdensakte Jan Evert Traa

rechtspraak, moraal, roddel en financieel belang nauw met elkaar verweven waren. Het toont ook hoe kwetsbaar reputatie was – zelfs voor een rijke en gerespecteerde boer – wanneer eer, seksualiteit en geld elkaar kruisten in de rechtszaal van een Brabants dorp.

Plattegrond van de boerderij

Renvoi bij de plattegrond

Herberg de Helm in Boxtel

Door Nel van Doorn

Het is alweer een tijdje geleden dat ik van Rob Margry een uitgebreid document kreeg over de woning waar ik in 1955 geboren ben, Molenstraat 10. Van mijn familie wist ik alleen dat het vroeger een groentewinkeltje geweest was. De meeste Boxtelaren die inmiddels al een jaartje ouder zijn, kennen dit pand ongetwijfeld nog als de garage waar vroeger Cees van der Velden 'zijn' ambulance had staan. Heden is het alleen nog in gebruik als dubbele garage. Dat deze locatie zo'n rijke geschiedenis heeft, was nieuw voor mij. De eerste vermelding als brouwhuis stamt maar liefst uit 1486.

Molenstraat 10 met Cees van der Velden en 'zijn' ambulance (foto-inzet)

Een gewoon huis in de Molenstraat waar destijds mijn opa en oma woonden, met hun twee dochters Poula en Riky. Hier gingen mijn ouders in 1954 na hun huwelijk inwonen. Een klein groentewinkeltje was er gehuisvest, waar de moeder van mijn oma 'vrouw Smits' vaak achter de toonbank te vinden was.

'Opoe' Smits achter de toonbank

Na de geboorte van mijn broer verhuisden ze in 1957 met de hele familie naar de Burgakker.

Nellie en Marinus Peijnenburg-Smits
bewoners tot 1957.

Omdat ik benieuwd was naar de staat van het huis toen het winkeltje ophield te bestaan, kreeg ik een eenvoudig antwoord van tante Riky, die haar jeugd daar doorgebracht had. Verbouwen? Geen sprake van. Er werd gewoon een bankstel tussen de voormalige winkelinrichting gezet.

Rob Margry, de bewoner van Molenstraat 12, had veel meer wetenswaardigheden over Molenstraat 10 die ik hier graag wil delen. Ik maak dus gedeeltelijk gebruik van zijn document en verwijs ook naar de informatie van Wim Veekens, Carlo Spee, Pierre van Amelsfoort en Dik Bol. Het document begint als volgt 'Niemand in Boxtel kan u Herberg de Helm wijzen. Die herberg bestaat al bijna tweehonderd jaar niet meer.' Herberg? We hebben het dus over de locatie Molenstraat 8-10-12.

Wim Veekens besteedt in *Van de Aar tot de Zwarte Raaf* op pagina 92-94 ruime aandacht aan Herberg de Helm. Hij beschrijft voornamelijk namen van huizen die in het oude Boxtel 'binnen de bruggen' waren gelegen. Enkele huizen, waaronder de Helm, zijn 'buiten de bruggen' gelegen.

Wim Veekens begint met een eerste beschrijving van Herberg de Helm in het jaar 1486. *'Huys, hoff ende hofstat met brouhuys, schuere ende scope ende met allen den brouwegetouwe ende reescappen daer toe dienende, metter weyen ende metten acker lans hem aen gelegen, gehete den hellme, gelegen aent weest waertsche eynde van boxtel recht buyten bruggen, aent water gehete die dommelle, streckende aende geerfte heerstrate'.*

In 1836 werd de naam voor het laatst beschreven toen Jan Cornelis Bosch, pellenwever, het perceel overnam van Wilhelmus A. van Laarhoven:

‘Klompboomen staande op hare goederen, genaamd Lennisheuvel en Helm’.

Uit het boek van Wim Veekens is de ligging van De Helm sectie F nr. 268 (Molenstraat – Gareneindje). De helm, samen met het schild een onmisbaar beschermend onderdeel van de ridderuitrusting, is altijd een geliefd teken op uithangborden geweest. Van Lennep e.a. (1868, I, pagina 36) merkt op dat helm een heraldisch begrip is dat nog ouder dan de kroon is: in de 14e eeuw was er in Den Haag al een herberg waar De Helm ‘uit hing’. Oorspronkelijk duidde de naam De Helm op een herberg voor edelen, later op een deftige herberg, ‘al waren ’t niet altijd fatsoenlijke lieden, die er hun intrek namen (Van Lennep e. a. 1868, I, pagina 385).

Enkele brouwers van brouwerij ‘In den Helm’ worden genoemd door Pierre van Amelsvoort in zijn boek *Tapperijen, tappers en togen*. In 1540 wordt deze brouwerij al genoemd, met in 1648 Goossens Claes als eigenaar. In 1655 wordt een huurovereenkomst gecontinueerd tussen Lijksen, weduwe van Nicolaes Goossens, en Jan Corstens Marcus betreffende een huis en brouwgetouw in Breukelen te Boxtel. Dit was ook een tapperij. Vervolgens wordt genoemd Jacob Aerts In ‘T Veld Coopbrouwer in 1696 en Martinus van Meijs Coopbrouwer in 1698.

Wim Veekens situeert de Helm op de kadastrale sectie F nr. 268 in Boxtel. In 1860 is dat perceel F268 gesplitst in F1411 en F1410. Daar bevindt zich nu de bebouwing van Molenstraat 8 t/m 12. Uit oude kaarten blijkt dat de huidige Molenstraat tot 1803 nauwelijks was bebouwd. Alleen aan het begin van de Molenstraat aan de kant van de huidige Zwaanse brug. Op de kaart van Kraaijenhof uit 1801 zijn op genoemd perceel aan de Dommel twee bebouwingen te zien.

Voor meer info betreffende de kadastrale kaarten, meldt u zich bij de auteur. Evenals voor de uitvoerige bijdrage van Dik Bol over zijn onderzoek naar de vorige eigenaren en bewoners.

Tijdens een opgraving in het kader van het CARE project ‘Boxtel zoekt’ werd op 17 mei 2022 in de achtertuin van Molenstraat 12 een muntje (oort = dubbele duit) opgegraven op 80 cm onder het maaiveld.

In de jaren 1995-2005 werden bij graafwerkzaamheden, binnen 5 meter vanaf de achterkant van Molenstraat 10 scherven gevonden. Deze zijn gedateerd door ArcheoHotSpot Boxtel.

De oudste scherf is gedateerd rond 1350, en de rest vanaf 1500 tot op heden. Ook hiervan is een gedetailleerd rapport ter inzage.

Aldus het verhaal van ‘zomaar’ een huisje uit de Buxtelse Molenstraat.

Piet Scheepers, fietsenmaker op Zandvliet

Een vakman en verenigingsman in het Boxtel van de wederopbouw

Door Christ van Eekelen

Gedurende ruim dertig jaar was Piet "Pietje" Scheepers een vertrouwd gezicht op Zandvliet. In zijn karakteristieke groen geschilderde houten werkplaats repareerde hij fietsen en verkocht hij nieuwe rijwielen. Voor veel Boxtelaren was zijn werkplaats echter meer dan een fietsenzaak. Het was een ontmoetingsplaats waar het laatste nieuws werd uitgewisseld, voetbalwedstrijden werden nabesproken en vriendschappen ontstonden. Daarmee was de werkplaats een typisch voorbeeld van de belangrijke sociale functie die kleine ambachtsbedrijven in het Boxtel van de vorige eeuw vervulden.

Pietje Scheepers in zijn werkplaats

Petrus (Piet) Scheepers werd op 14 november 1929 geboren op Zandvliet 43. Hij groeide op in een tijd waarin de fiets voor veel gezinnen het belangrijkste vervoermiddel was. Vrijwel iedere arbeider ging per fiets naar zijn werk, kinderen fietsten naar school en ook verenigingen waren grotendeels per rijwiel bereikbaar. Een goede fietsenmaker was daarom onmisbaar.

Na de Boxtelse Ambachtsschool, waar hij werd opgeleid tot bankwerker, trad Piet in dienst bij Van de Wetering. Vervolgens vervulde hij zijn militaire dienstplicht bij de Koninklijke Marine. Tijdens deze dienstdtijd bezocht hij onder meer Curaçao, een ervaring die voor veel jonge Boxtelaren uit die tijd bijzonder was. In 1955 trouwde hij met Dini Schepens uit Best. Het echtpaar ging wonen aan de Hugenpothstraat 5a.

Later verhuisden zij naar de Parallelweg Noord en uiteindelijk naar de Annastraat.

Trouw aan ODC

Piet was al vanaf zijn jeugd lid van voetbalvereniging ODC. Voor jongens uit de wijk Breukelen lag die keuze voor de hand. Zelf vertelde hij daar later met gevoel voor humor over:

"Als ik in de Nieuwstraat was geboren, had ik waarschijnlijk bij Boxtel gevoetbald."

Zijn trouw aan ODC bleek toen hij na een periode zonder werk een aantrekkelijke baan aangeboden kreeg bij schoenfabriek Bata in Best. Via de personeelschef, die hij kende uit de voetbalwereld, kon hij daar als bankwerker aan de slag. Aan de baan was echter één voorwaarde verbonden: hij moest ODC verlaten en gaan spelen voor het bedrijfselftal van Bata.

Voor Piet was dat geen optie. De verbondenheid met zijn vereniging woog zwaarder dan een zekere baan. Hij bedankte voor het aanbod en bleef ODC trouw.

De fietsenmakerij op Zandvliet

Omstreeks 1954-1955 kocht zijn vader in Vught een houten werkplaats, die naast de woning op Zandvliet werd opgebouwd. Daar begon Piet zijn eigen fietsenmakerij.

De groen geschilderde werkplaats groeide uit tot een bekend herkenningspunt in de straat. Gedurende ruim 32 jaar werden er duizenden fietsen gerepareerd en verkocht. In 1986

verdween het gebouw om plaats te maken voor nieuwbouw.

Het was een tijd waarin vrijwel elk huishouden meerdere fietsen bezat en repareren vanzelfsprekend was. Weggooien gebeurde nauwelijks; een versleten band, gebroken spaak of versleten trapas werd eenvoudig vervangen. De fietsenmaker speelde daardoor een belangrijke rol in het dagelijks leven van de Boxelaren.

Piet verkocht verschillende merken, waaronder De Gouden Leeuw, Batavus, RIH en Burgers. Opvallend was zijn onafhankelijke houding. Toen een fabrikant hem een hogere winstmarge aanbood als hij uitsluitend dat merk zou verkopen, wees hij het voorstel af. Hij wilde vrij blijven in zijn keuze en niet afhankelijk worden van één leverancier.

Meer dan een werkplaats

Wie de werkplaats binnenstapte, merkte al snel dat hier meer gebeurde dan alleen fietsen repareren. Vooral op maandagochtend veranderde de zaak regelmatig in een ontmoetingsruimte voor leden van ODC. Onder het genot van een kop koffie werd de wedstrijd van de vorige zondag uitvoerig geanalyseerd.

Daarnaast werd er ontspanning gezocht. Er werd met een luchtbuks geschoten, pijltjes gegooid en veel gelachen. Bartje Hofmans, bakker bij Smarius, verloor daarbij volgens de overlevering regelmatig een wedstrijd. De verliezer betaalde steevast het gebak.

Juist deze vanzelfsprekende mengeling van werken, ontmoeten en verenigingsleven typeert de kleine ambachtsbedrijven van die tijd. De fietsenmaker was niet alleen vakman, maar ook luisterend oor, buurman en verenigingsman.

Service stond voorop

Veel klanten waren arbeiders die hun fiets dagelijks nodig hadden om naar hun werk te gaan. Wanneer op zaterdag een fiets werd gebracht, moest die maandagochtend weer rijklaar zijn.

Dat betekende dat Piet regelmatig al om half zes op zondagochtend in zijn werkplaats stond om de laatste reparaties uit te voeren. Pas daarna vertrok hij zelf naar het sportveld in het Wandelpark om voor ODC te voetballen of zich voor de vereniging in te zetten. Later zei hij daar bescheiden over:

"Van mijn vak als fietsenmaker ben ik niet rijk

geworden. We hebben nooit in weelde geleefd, maar daar hebben we ons ook nooit druk over gemaakt. Ik heb een prachtig leven gehad."

Verenigingsman

Naast zijn werkzaamheden als ondernemer bleef Piet zich jarenlang inzetten voor ODC. Hij was speler, jeugdtrainer en bestuurslid. In zijn werkplaats hingen de wedstrijdschema's van de jeugdfaltallen en werden allerlei verenigingszaken besproken. Aan deze periode hield hij niet alleen mooie herinneringen over, maar ook blijvende vriendschappen, onder anderen met Jan Swinkels en Piet Snijders.

Na de sluiting van de fietsenmakerij in 1986 bleef Piet actief als vrijwilliger. Samen met zijn vrouw Dini zette hij zich jarenlang belangeloos in voor uiteenlopende activiteiten. Daarmee bleef hij een bekend gezicht binnen de Boxelse gemeenschap. Piet Scheepers overleed in 2006

Een vertegenwoordiger van een verdwenen tijd

Met het verdwijnen van de houten werkplaats verdween ook een stukje van het oude Zandvliet. De kleine buurtfietsenmaker, waar klanten zonder afspraak binnenliepen voor een reparatie én een praatje, behoort inmiddels vrijwel geheel tot het verleden. Het verhaal van Piet Scheepers laat zien hoe nauw vakmanschap, verenigingsleven en gemeenschapszin in het naoorlogse Boxel met elkaar verweven waren. Zijn levensmotto vat dat treffend samen:

Wie goed doet, goed ontmoet.'

Werkplaats van Pietje Scheepers aan de huidige Annastraat/Zandvliet

'Wat heeft die kwajongen nou weer te vertellen.'

door Arnold van den Broek.

Dat was de kop van een artikel in de rubriek Stille Getuigen die ik als correspondent op 9 maart 1999 in het Brabants Dagblad schreef over het Jeugdhuis Pius X in Liempde. Aanleiding toen de commotie die in Liempde ontstond rond het maken van een Jeugd Ontmoetings Plek -kortweg JOP- nabij het toenmalige Jeugdhuis annex Sporthal.

In dit artikel een historisch overzicht over de ontwikkeling van het Jeugdhuis Pius X en de bouw van de sporthal. Wat dat laatste betreft: op 4 maart 2026 verscheen in het Brabants Dagblad een artikel met als titel 'Locatie nieuwe sporthal uitwerken' waarbij ook al een van de mogelijke locaties werd genoemd, te weten de Schijndelseweg, achter het Dommelbad. Aanleiding voor de bouw van een nieuwe toekomstige sporthal was natuurlijk de perikelen rond sporthal De Braken, waarvan het huurcontract afliep en een verlenging allerm minst zeker was. Inmiddels is duidelijk dat de huurovereenkomst is verlengd tot 31 juli 2030 met nog een optie van 1 jaar. Dat geeft de gemeente de ruimte om de bouw van een nieuwe sporthal nader uit te werken.

Jeugdhuis Pius X

Maar hoe was dat destijds in Liempde? Daarvoor gaan we terug in de tijd naar het ideaalbeeld dat Harrie(ke) van Houtum (1900-1970) midden jaren '50 van de vorige eeuw voorhad met zijn gedoentje aan de toenmalige Oude Dijk 28. Bij brief van 14 januari 1954 schreef de Godsvruchtige Van Houtum, inmiddels kinderloos weduwnaar, een brief aan toenmalig burgemeester Laurijssens met een afschrift aan de kapelaan. In zijn brief stelde hij voor om zijn gedoentje aan de Oude Dijk, een halve ha groot, te schenken aan de gemeente Liempde onder voorwaarde dat 'het geheel wordt ingericht als ontspanningslo-

kalen en sportterreinen voor de R.K. jeugd van Liempde in georganiseerd verband groot en klein, zonder onderscheid van rang of stand en daarvoor ten eeuwigen dage wordt opengesteld en onder geen enkele voorwaarde voor andere doeleinden of gezinden mag gebruikt worden.'

Boerderij voor de verbouwing tot jeugdhuis 1959

Ontspanningsoord

Van Houtum wilde een en ander realiseren door het geheel onder te brengen in een stichting genoemd naar Don-Bosco. Verder zag Van Houtum in zijn ideaalbeeld dat zijn complex 'een aaneengesloten blok vormt met de hieraan grenzende gronden van de gemeente Liempde als die ook voor ontspanningsterreinen en recreatieoord worden ingericht om zo een groot en prachtig ontspanningsoord te vormen wat een zegen zal zijn, naar wij hopen en zijn vruchten zal afwerpen voor de gehele Liempdse gemeenschap en zelfs daarbuiten.' Van Houtum schreef verder 'Om het doel van de Don-Boscostichting namelijk ontspanning, geestelijke, culturele en sociale ontwikkeling voor de R.K. jeugd ten uitvoer te brengen en te worden tot een zegen voor de gemeenschap, zullen deze ontspanningsterreinen en lokalen moeten worden onderhouden en zal er leiding nodig zijn welke een zware en verantwoordelijke taak heeft.'

Verder in zijn pleitbrief maakt Van Houtum melding van het feit dat een stem hem heeft ingefluisterd zijn bezittingen ten dienste te stellen van de R.K. jeugd en de gemeenschap. 'Dit werd nog versterkt door de

Heilige Paus Pius X, die mij, kort na zijn Heiligverklaring, in een nacht in een droomgezicht verscheen, de palm van mijn rechterhand zalfde en de woorden sprak 'Bescherm mijn kinderen' aldus een geëmotioneerde Van Houtum.

Zijn ideeën vonden gehoor bij de wereldlijke- en geestelijke overheden, reeds op 6 februari 1954 volgde een tweede brief aan de burgemeester waarin Van Houtum zijn zes kantjes tellende brief begon met de woorden *'Bij het ontvangen van dit schrijven zal U wel denken 'wat heeft die kwa-jongen nou weer te vertellen.' Maar waar het hart van vol is, loopt de mond van over zegt een spreekwoord.'* Na opnieuw zijn ultieme wens kenbaar gemaakt te hebben, besluit Harrieke van Houtum met de aanhef *'Moge dan deze plannen van een nietige boerenjongen Uwe belangstelling verdragen.'* De penstreken van Harrieke leidden op 21 mei 1957 tot de overdracht van het woonhuis met bijgebouwen, erf en tuin groot 56 are en 60 centiare aan de gemeente Liempde. Langzaam begon de idee van Van Houtum gestalte te krijgen en werd zijn gedoente in bezit genomen door onder meer het toenmalige Sint Christoforusgilde en de jeugd van R.K. Voetbalvereniging D.V.G. Op 12 juli 1960 zag de stichting Jeugdbelangen het levenslicht.

Jeugdhuis Pius X

Sooszaal

Inmiddels was het stalgedeelte in 1958 al verbouwd en was men net gestart met een sooszaal. In 1966 volgde een gymzaal met vergaderruimte, werd in 1970, na de dood van Harrieke, de beheerderswoning verbouwd en kwam er een heuse toiletgroep om ook op sanitair gebied aan de groeiende stroom gebruikers te kunnen voldoen.

In 1977 werd het jeugdhuis, wat inmiddels al jaren was omgedoopt tot 'Jeugdhuis Pius X' -als verwijzing van het visioen van de Paus aan Harrieke- volledig op de schop genomen. Er kwam een tweetal vergaderruimtes, een keuken, een entree en een prachtige hobbyzolder alsook nieuwe toi-

letten en douchegroep. Op 25 maart 1978 werd het vernieuwde jeugdhuis officieel geopend. Ondertussen was in 1976, door enkele Liempdse verenigingen, het initiatief genomen om de sportmogelijkheden binnen Liempde uit te breiden met als speerpunt de binnensporten. De eerste aanzet tot de sporthal was geboren. Het duurde evenwel nog tot december 1981 voordat de sporthal ernaast werd geopend, waarbij en passant ook een nieuwe sooszaal in gebruik werd genomen. De financiën voor de bouw van de sporthal kwamen uit de verkoop van gemeentebossen aan Brabants Landschap. Overigens werd de sporthal zonder kantinefaciliteiten gebouwd om met name de Liempdse horeca niet in het vaarwater te zitten. Natuurlijk kon het door de vele binnensporten, waaronder de zaalvoetbalcompetitie, volleybal, badminton en gymmogelijkheden in de avonden, niet uitblijven dat er toch een voorziening kwam. Het duurde toch nog tot 1995 en voor 160.000 gulden werd een fraaie glazen kantine gebouwd waarbij de bezoekers een prachtig uitzicht hadden en hebben op de sportactiviteiten beneden. Op 15 oktober was de opening.

Sporthal Pius X

Inmiddels is de Liempdse sporthal met bijbehorende ruimte niet meer weg te denken in de samenleving. Nadat de accommodatie energieneutraal was gemaakt dreigde het stichtingsbestuur het bijltje erbij neer te leggen wegens gebrek aan opvolging. Tevens wilden ze de beheerfaciliteiten teruggeven aan de huidige eigenaar, zijnde de gemeente Boxtel. Zover kwam het niet omdat vanuit de sportvereniging mensen opstonden die thans zitting hebben in het bestuur van de exploiterende stichting Jeugdbelangen, waardoor de binnensport in Liempde gewaarborgd blijft.

De Buxtelse & Bossche Band

Door Henk van Beers

Buchestelle is de middeleeuwse naam van Buxtel. Duthmala is de oudste bekende naam van de Dommel. 's-Hertogenbosch betekent letterlijk: het bos van de hertog. Namen die herinneren aan een tijd waarin water, land en mensen aan de Dommel onlosmakelijk met elkaar verbonden waren. In goede én in minder goede tijden.

Toen: De mist hangt zwaar boven de rivier en schuift traag over het water van de Duthmala, de stroom die wij tegenwoordig kennen als de Dommel. Het landschap ligt stil, alsof het zijn adem inhoudt. Zelfs het zachte geruis van het water lijkt verstomd. Aan de rand van zijn akker staat Jan van Horne, een voor-aanstaand Buxtelaar. Zijn blik rust op de weg tussen Buchestelle en Hertogenbosch. Deze lange, kronkelende verbinding is al generaties van levensbelang. Vandaag voelt alles echter anders. De weg is leeg. Stil. Bijna onwerkelijk.

Buchestelle is niet zomaar een dorp. Het ligt op een strategische plek waar wegen en water elkaar ont-

moeten, waar reizigers de rivier oversteken en handel ontstaat. Vanuit het dorp loopt een route noordwaarts naar Brabants hoofdstad. Een stad die haar macht ontleent aan stevige muren, waterlinies en uitgestrekte moerasgebieden. Maar de kracht van de stad is nooit vanzelfsprekend geweest. Wat binnen de muren nodig is, komt al eeuwen van buitenaf: graan van de akkers, vee van de boeren en arbeid van het land. Tegelijkertijd is het dorp afhankelijk van de stad voor handel, bescherming en stabiliteit in onzekere tijden. Het is een kwetsbaar evenwicht. Niet altijd zichtbaar, maar altijd aanwezig.

Op zulke ochtenden begint het telkens op dezelfde manier. Niet met beweging. Niet met geluid. Maar met een gevoel. Een lichte trilling in de grond. Nauwelijks merkbaar. Dan volgt het geluid. Hoefslagen. Eerst in de verte. Daarna dichterbij. Regelmatig en onontkoombaar. Wat volgt, is geen veldslag zoals men die uit verhalen kent. Het gaat sneller, harder en doelgerichter. Ruiters trekken het dorp binnen en nemen wat ze nodig hebben. Graan verdwijnt uit de schuren. Vee wordt uit de stallen gedreven. Alles van waarde verandert van eigenaar. Wat achterblijft, is beschadigd of verloren. Voor de bewoners rest slechts één keuze: vluchten, afwachten en hopen ooit terug te keren.

Later: Wanneer de dreiging voorbij is, keert de stilte terug. Maar het is geen rust. Het is leegte. Op de erven van Buchestelle staan deuren open. Stallen liggen verlaten. De akkers dragen de sporen van wat zich heeft afgespeeld. Toch is dit nooit het einde. Steeds opnieuw keren mensen terug. Ze rapen op wat nog bruikbaar is, herstellen wat hersteld kan worden en beginnen opnieuw. Niet omdat het gemakkelijk is, maar omdat het moet. In de verte blijft de stad overeind staan. Sterk en beschermd, maar niet onaantastbaar. Langzaam groeit daar het besef dat wat buiten de muren gebeurt, ook binnen de muren voelbaar wordt. Voedsel wordt schaarser. De aanvoer stakt. De wederzijdse afhankelijkheid wordt zichtbaar. Wat verloren gaat in Buchestelle, wordt ook in 's-Hertogenbosch gevoeld. In de loop der ja-

ren verandert de aard van de dreiging. Waar eerst snelle rooftochten plaatsvinden, verschijnt nu iets groters. Een leger. En dit keer blijft het. Langzaam wordt de stad omsingeld. De weg valt stil. Wat ooit een levensader was, verandert in een grens. De stad verdedigt zich zoals zij dat vaker heeft gedaan: met water en de Moeras Draak. Het omliggende land wordt onder water gezet om de vijand tegen te houden. Aanvankelijk lijkt dat te werken. Maar de belegeraars passen zich aan. Ze leggen dijken aan en winnen terrein terug op het water. Waar eerst bescherming lag, ontstaat opnieuw vaste grond.

De strijd wordt niet alleen een kwestie van kracht, maar vooral van uithoudingsvermogen. Na weken, daarna maanden van spanning volgt het onvermijdelijke. Een zware dreun. Diep en krachtig. De grond trilt. Een deel van de muur begeeft het. Niet langzaam, maar abrupt. Er is een bres geslagen. Kort daarna valt de beslissing. De stad geeft zich gewonnen. Wat volgt, is geen overwinning en geen opluchting. Alleen stilte. Maar anders dan voorheen. Geen leegte, maar berusting. Alsof de hele streek moet verwerken wat er is gebeurd.

Aan de oever van de Duthmala staat een nieuwe Jan. De rivier stroomt onverstoord verder, zo-

als zij altijd heeft gedaan. Maar het landschap draagt de sporen van verandering. Achter hem ligt het land: gehavend, maar niet verdwenen. Voor hem ligt de stad: gevallen, maar nog altijd overeind. Lang kijkt hij naar de weg. Dezelfde weg die voorspoed bracht en rampspoed kende. Dezelfde weg waarlangs handelaren, boeren, soldaten en legers trokken. Dezelfde weg die Boxtel en Hertogenbosch met elkaar verbond. En langzaam wordt duidelijk wat werkelijk standhoudt. Niet de muren. Niet de macht. Niet de strijd. Maar de mensen. Mensen die terugkeren. Mensen die opnieuw beginnen. Meierijenaars die, ondanks alles, blijven.

Nu: Dan breekt het eerste zonlicht door de mist. Voorzichtig, maar onmiskenbaar. Daar, tussen Boxtel en Den Bosch, langs de Dommel, wordt zichtbaar wat deze streek werkelijk draagt. Niet de herinnering aan verlies, maar de wil en de kracht om telkens opnieuw te beginnen. Misschien is dát wel de echte Boxtelse & Bossche band. Geen band van steen, bestuur of macht, maar een band van wederzijdse afhankelijkheid, verbondenheid en doorzettingsvermogen. Eeuwen geleden zichtbaar. En vandaag nog steeds. Want zeg nou zelf: zou het niet mooi zijn als dat altijd zo zou blijven?

Bakkerij van Eijndhoven uit Liempde

ademt liefde voor het vak, en dat al drie generaties

Door Marilou Nillesen (BHIC)

Zelf is hij een halve eeuw bakker en de derde generatie in de familie die het bakkersvak beoefent. Jos van Eijndhoven uit Liempde: ‘Geloof me, een mooier vak dan dit kan ik niet bedenken.’

Van links naar rechts: de moeder van Jos van Eijndhoven - dan 28 jaar - compagnon Jan van der Vleuten, de echtgenote van Van der Vleuten (Sjaan v.d. Wiel), hun dochter Mien, zoon Ton en vermoedelijk Henk (nog net zichtbaar boven het boekje van de pastoor)

Rond een uur of drie staat hij op. 's Nachts wel te verstaan. 'Werken in de nacht vind ik een voorrecht. Het is echt magnifiek. Er gaat geen telefoon, niemand die je stoort, dan kun je hele mooie dingen bedenken', vertelt hij met een lach. Zo lang als hij zich kan herinneren, wordt er gebakken in de familie. 'Ik heb de oprichtingsakte van de bakkerij uit 1881. Zo ver gaat zelfs mijn geheugen niet terug'.

Opening

Op deze oude foto's is hij zelf niet te zien. 'Die foto's zijn gemaakt in 1948 en ik ben van 1952. Maar de ruimte, de inrichting, de mensen: die zijn mij heel

goed bekend.' In 1948 ging zijn vader een samenwerking aan met Jan van der Vleuten, mogelijk gestimuleerd door de gemeente, vermoedt Van Eijndhoven. Toen is persbureau Het Zuiden ook gekomen om deze opening vast te leggen.

'Maar mijn vader had al snel bedacht dat hij het makkelijker vond als hij de richting helemaal zelf kon bepalen.' Eerder was het idee van een koekjesfabriek ontstaan, maar dat liet pa Van Eijndhoven na verloop van tijd weer varen. 'Mijn vader was een man van het brood. Maar in onze kindertijd vonden we op zolder nog blikken en lege kruiken die aan die koekjestijd herinnerden.'

Geen dienstplicht

Na de keuze van Van Eijndhoven om zich specifiek te richten op het brood, groeide de zaak alleen maar harder. 'Toen ik op de lagere school zat, waren er nog vier bakkers in Liempde, toen ik op de middelbare school zat, was er dan nog maar één; de onze.' Druk om bakker te moeten worden, heeft Jos nooit ervaren. 'Ik wilde dit heel graag zelf en kon op m'n 16de beginnen, direct na de mulo. Eind jaren zestig was er nauwelijks aan personeel te komen. Ik hoefde zelfs niet in dienstplicht omdat ik thuis onmisbaar was voor de bakkerij. En ik wilde niets liever dan aan de slag dus dat kwam perfect uit. Mijn vader zelf heeft ook altijd doorgewerkt, tot aan zijn dood op z'n 69ste.'

In 1980 namen Jos en zijn vrouw de bakkerij over. Na z'n 60ste heeft Jos ietwat gas teruggenomen: zondag, maandag, dinsdag is de winkel gesloten. 'Dat heb ik ook aan onze klanten uitgelegd. Dat ik dit nog heel graag heel lang wilde blijven doen, dus dat je dan ook keuzes moet maken. Dan neem ik Herman van Veen als voorbeeld die ik samen met m'n vrouw laatst in Carré zag: die huppelt ook nog over het toneel. Zo wil ik dat ook, maar dan in

Foto: Bas van den Biggelaar / Brabants Centrum

mijn bakkerij. Samen met mijn vrouw Ine want we doen dit echt met ons tweeën, samen met ons personeel.' Het huis waarin ze al zo'n veertig jaar wonen, ligt als het ware in de bakkerij, zoals dat vroeger ging. 'Werk en privé, dat loopt naadloos in elkaar over.'

Klumpkesbrood

Wie bakkerij Van Eijndhoven zegt, zegt ook klumpkesbrood. 'Vroeger waren hier de werktuigendagen, en al veertig jaar lang is hier de boeremert. We hebben toen een soort cadeauartikel bedacht, iets wat je aan standhouders als bedankje kon geven, en dat werd het klumpkesbrood. Want Liempde was ooit ook nog een echt klompendorp. Dat is minder maar het klumpkesbrood kun je nog altijd krijgen, met miniklumpkes erbij.'

Foto's: Fotopersbureau Het Zuiden / BHIC

Nel van Doorn vult aan:

Het bovenstaande artikel over Bakkerij van Eijndhoven in Liempde is alweer heel wat jaren geleden op de site van het BHIC geplaatst. Geschreven door Marilou Nillesen. Nu de bakkerij definitief gaat sluiten leek het me gepast om het artikel opnieuw te plaatsen als een eerbetoon aan het bakkersechtpaar Ineke en Jos van Eijndhoven. Het pensioen wat al jaren uitgesteld is gaat er nu toch echt van komen. De ovens in de bakkerij kunnen uit blijven en de deur van de winkel op slot. Hopelijk blijven ze nog lang gezond samen om nog wat jaartjes te genieten van hun vrije tijd. Ze zullen gemist worden.

Ineke en Jos van Eijndhoven

Inhoud Boxtel Kroniek oktober 2026

Voorwoord	blz. 2
Lezing Brederodeweg	blz. 3
Lezing restauratie Domtoren	blz. 4
Metaaldetectie	blz. 5
Beren op de weg	blz. 6
Overspel	blz. 8
Herberg De Helm	blz. 10
Pietje Scheepers	blz. 12
Pius X Liempde	blz. 14
De Buxtelse en Bossche band	blz. 16
Bakkerij Van Eijndhoven	blz. 18
Boekpresentatie Pierre Janssen	blz. 20

Foto voorpagina:

Rijksweg te Buxtel. Thans **Brederodeweg** geheten. Links en rechts van de weg de Caltex benzinstations van de firma Looijmans. Op ongeveer deze plaats bevindt zich nu de rotonde in de **Brederodeweg**, Fellenoord en Hobbendonkseweg. Foto: archief firma Tielen

Colofon

WEBSITE:	www.heemkundeboxtel.nl
BEELDBANK:	www.beelddbankboxtel.nl
FILMBANK:	www.filmbankboxtel.nl
BOEKENBANK:	www.boekenbankboxtel.nl
BIDPRENTJES :	www.bidprentjesboxtel.nl
FACEBOOK:	www.facebook.com/heemkundeboxtel

VOORZITTER:

Jan de Koning

PENNINGMEESTER:

Jan van de Sande

E-mail: penningmeester@heemkundeboxtel.nl

Rek.nr.: NL79 RABO 0128712880

t.n.v. Heemkundekring Buxtel

SECRETARIS EN LEDENADMINISTRATIE:

Christ van Eekelen

De Houtbreker 23

5283 ME Buxtel

Telefoon: 0411-675818

E-mail: secretaris@heemkundeboxtel.nl

REDACTIE:

Frank van Doorn

Christ van Eekelen

Hanneke van der Eerden

Nellie van den Brandt-Boselie

Nel van Doorn- van de Langenberg

E-mail: redactie@heemkundeboxtel.nl

Boekpresentatie

Pierre Janssen, een halve eeuw Buxtel, deel 2

Op donderdag 3 september 2026 vond de boekpresentatie 'Pierre Janssen, een halve eeuw Buxtel deel 2' plaats in een bomvolle zaal van Grand Café Rembrandt. En het wás de moeite waard! Dat Rini van Oirschot en Christ van Eekelen er na deel 1 in 2012 maar niet genoeg van kregen was wel duidelijk. Het resulteerde in een prachtige (tweede) editie. Na een welkomstwoord door onze nieuwe voorzitter Jan de Koning werd het eerste exemplaar uitgereikt. Dat gebeurde door de wethouder erfgoed en cultuur Michael Ninaber van Eijben aan Marijke Kleiman, kleindochter van Pierre Janssen. Christ gaf daarna een avondvullende uiteenzetting van de zoektocht naar en bijzonderheden van de nieuw gevonden schilderijen. De aanwezigen zijn na vandaag allemaal een stukje wijzer geworden in de vaardigheden die Pierre Janssen machtig was. Het boek Pierre Janssen, een halve eeuw Buxtel deel 2 is te koop voor € 27,50 in de Heemkamer in de bibliotheek op vrijdag tussen 10 en 13 uur, in de boekhandel en via www.picturespublishers.nl

Jaaroverzicht Heemkunde Buxtel 2026/2027

15 oktober	Lezing over de geschiedenis van de Brederodeweg door Ben Ophof
19 november	Lezing 'Restauratie Domtoren Utrecht' door Karlijn de Wild
14 januari 2027	Humor tijdens het Rijke Roomse Leven door Paul Spapens